

Матеріали VII міжнародної
науково-практичної конференції

**Теоретичні і прикладні напрямки
розвитку туризму та рекреації
в регіонах України**

1-2 квітня 2021 року

Міністерство освіти і науки України
*Український державний центр національно-патріотичного
виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді*
Кіровоградська обласна державна адміністрація
Льотна академія Національного авіаційного університету
Криворізький державний педагогічний університет
Федерація спортивного туризму України

Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України

Матеріали
VII міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 70-річчю утворення Льотної академії

1-2 квітня 2021 року

Кропивницький – 2021

УДК 338.48(477)(06.552)
Т33

DOI: 10.33251/978-617-7953-94-3-2021

Друкується згідно з рішенням Вченої ради Льотної академії Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 17.03.2021 року)

Редакційна колегія:

- Чумак О.О.** – доктор юридичних наук, доцент, начальник Льотної академії Національного авіаційного університету
Неділько С.В. – директор Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді
Колотуха О.В. – доктор географічних наук, доцент
Лещенко Г.П. – кандидат географічних наук, професор
Любіцева О.А. – доктор географічних наук, професор
Наровлянський О.Д. – кандидат педагогічних наук
Неділько С.М. – доктор технічних наук, професор
Плачинда Т.С. – доктор педагогічних наук, професор
Стецюк Б.Р. – доктор юридичних наук, професор
Топольний Ф.П. – доктор біологічних наук, професор
Яворська В.В. – доктор географічних наук, професор

Т33 Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України», присвяченої 70-річчю утворення Льотної академії НАУ. Збірник наукових праць / За заг. ред. д.г.н. О.В. Колотухи. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 506 с.

ISBN 978-617-7953-94-3

У матеріалах конференції розглядаються питання взаємодії двох потужних мобільних сфер світової економіки – туризму та авіації, географічні аспекти туризму та рекреації, економічні проблеми розвитку туризму, менеджмент та маркетинг в туризмі, психолого-педагогічні та правові аспекти туризму та рекреації, підготовка фахівців з туризму, питання щодо теоретичні, методичні та організаційні основи спортивного туризму та активної рекреації, екологічні аспекти туризму та рекреації, наукові засади краєзнавчого туризму.

ISBN 978-617-7953-94-3

УДК 338.48(477)(06.552)
©Льотна академія НАУ, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Туризм і авіація

Неділько Сергій, Колотуха Олександр. Туризм та безпілотна авіація	8
Кондратенко Олександр. Туризм. Авіація. Харківщина	12
Середа Наталія. Концептуальні основи логістики туристичних та авіаційних послуг	17
Сідху Юлія. Авіація як невід’ємна складова розвитку туризму	22
Лукацький Євгеній. Перспективи розвитку авіатуризму в Україні	32
Романько Ірина. Екскурсійно-краєзнавчий напрямок діяльності музейного комплексу Льотної академії Національного авіаційного університету	38

СЕКЦІЯ 2. Географія туризму та рекреації

Смирнов Ігор, Любіцева Ольга. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в умовах пандемії: втрати, пошуки та надбання (світовий та український досвід)	44
Дудник Іван, Борисюк Оксана. Туристичне регіонознавство	56
Яворська Вікторія, Сич Віталій, Коломієць Катерина. Населення як складова рекреаційно-туристичного потенціалу	60
Колотуха Олександр, Колотуха Ігор. Туристсько-спортивне ранжування та групування регіонів світу	65
Редін Володимир, Редіна Валентина. Деякі аспекти розвитку туристичної галузі Харківщини	76
Нестерчук Інна. Розроблення оптимальної моделі розвитку гастрономічного туризму Українського Правобережного Полісся	82
Гуда Андрій, Пацюк Вікторія. Аналіз напрямів використання кемпінгів у туристичній діяльності	91
Заставецька Леся, Заставецький Тарас. Похмурий туризм в Україні: теоретичні та прикладні аспекти дослідження	97
Козинська Ірина, Попович Світлана. Туристські атракції – роль і значення для туристських дестинацій	103
Миргородська Олена. Регіональні особливості розвитку туризму в Україні у докарантинний період	111
Sytnyk Oleksii, Petrychuk Olha, Sytnyk Ivan. Australia – the tourist pearl of the world: the challenges of today.....	117
Демченко Дар’я, Онойко Юрій. Особливості розвитку сільського туризму в Кіровоградській області	132
Кравцова Ірина. Садово-паркові ландшафти як об’єкти рекреації та туризму Центральної Європи	137
Соколовський Віктор, Щоголева Інна, Катана Єлизавета. Особливості рекреаційного потенціалу та районування Італії.....	145

СЕКЦІЯ 7. Індустріальний туризм

Казаків Володимир. Класифікації об'єктів індустріального туризму	414
Пацюк Вікторія. Світовий досвід включення кар'єрів до туристичної діяльності	420

СЕКЦІЯ 8. Краєзнавчий туризм

Божук Тетяна. Місто-курорт Сколе і територія довкола: краєзнавчі мандрівки	429
Скабара Роман. Історико-культурна спадщина прикордонного Мостиського району Львівської області як ресурс розвитку краєзнавчого туризму	435
Чернишова Таїсія, Мугасова Сніжана. Аналіз історико-культурних ресурсів Житомирщини для розвитку культурно-пізнавального та подієвого туризму	442
Пропадуший Андрій. Розробка туристичного маршруту «Туристичне намисто Побужжя» (в межах Кіровоградської області)	447
Ободовський Петро, Сірик Олена. Інтеграція діяльності школи і позашкільля в організації туристських подорожей	454
Періг Тетяна. Шляхи вдосконалення екскурсійного обслуговування туристів у Львівській області	462
Поляков Олександр. Шляхами козацької слави	468
Савранський Євген. Водні екскурсії у Кропивницькому як спосіб розвитку міського туризму	477
Гуцалюк Максим. Краєзнавчі велопоходи з елементами військового туризму теренами Кіровоградщини	484
Грицота Валентина, Редіна Ольга. Мандри Григорія Сковороди Харківщиною	492
Відомості про авторів	499

СЕКЦІЯ 8

Краєзнавчий туризм

УДК 913:338.48.005

Божук Тетяна

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка*

Місто-курорт Сколе і територія довкола: краєзнавчі мандрівки

Охарактеризовано природно-географічні та історико-культурні ресурси на території дослідження. Розглянуто сучасний стан інфраструктурного забезпечення та асортимент надання рекреаційно-туристичних послуг. Подано аналіз туристичних маршрутів, які користуються популярністю.

Ключові слова: *курорт, рекреація, туризм, краєзнавство, Сколівські Бескиди.*

Bozhuk T. Skole resort town and surrounding area: local lore travels. *The natural-geographical and historical-cultural resources on the territory of the research are characterized. The current state of infrastructure and the range of recreational and tourist services are considered. An analysis of popular tourist routes is presented.*

Key words: *resort, recreation, tourism, local lore, Skole Beskids.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Перебування на природі і у гармонії з природою знову набувають актуальності – особливо це було відчутно в умовах карантинних обмежень у 2020 р. Люди поодинокі, з друзями чи сім'ями вирушали у лісо-паркові зони, вибиралися в гори з тим, щоб відпочити від шумних міст і набратися позитивної енергії. Тому, насамперед, краєзнавчі мандрівки привертають увагу як звичайних жителів, так і туристів, свідченням чого є збільшення кількості повідомлень у соціальних мережах.

Місто Сколе і навколишні села належать до числа тих населених пунктів, які мають славу історію впродовж багатьох століть. Місто Сколе має зручне географічне положення. Розташоване в долині р. Опір у півніжжі Сколівських Бескидів.

Обрану територію дослідження можемо віднести до рангу локальної рекреаційно-туристичної дестинації для потреб активного відпочинку та стаціонарної рекреації у поєднанні з об'єктами історико-культурного призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор. Теоретичні, методичні і краєзнавчі аспекти функціонування діяльності на території Сколівського району Львівської області висвітлювалися у роботах і довідниках [1, 7, 9]. Використано напрацювання досліджень Національного природного парку «Сколівські Бескиди» [3, 6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Територія дослідження, на перший погляд, доволі відома

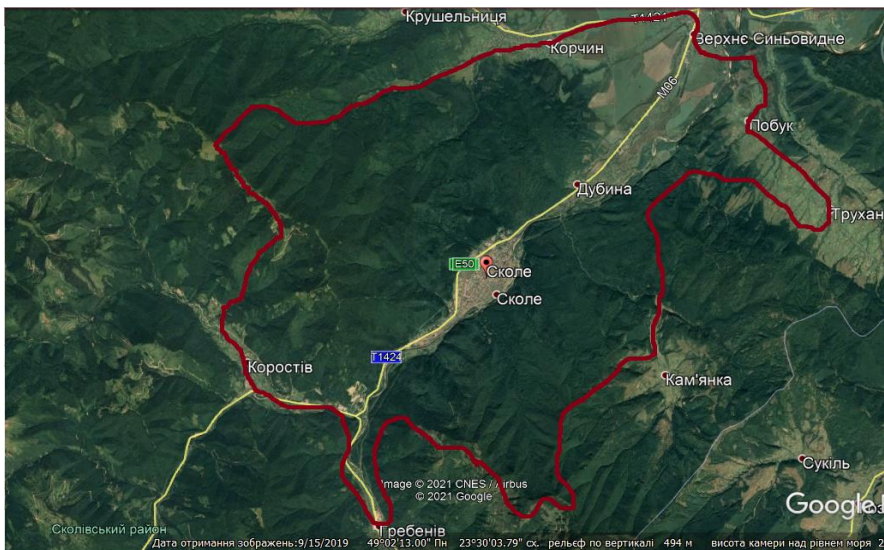
і вивчена частина Карпат із своєю самобутньою історією. Однак, хочеться звернути увагу на сучасний стан ресурсного та інфраструктурного забезпечення, що в свою чергу формує надання нових рекреаційно-туристичних послуг і, відповідно, формування нових туристичних маршрутів.

Формування мети дослідження (постановка завдань). Мета роботи: проаналізувати природні та історико-культурні ресурси, а також інфраструктурне забезпечення й асортимент надання рекреаційно-туристичних послуг на території дослідження.

Об'єктом дослідження є місто курорт Сколе і територія навколо, що належить до населених пунктів Гребенів, Коростів, Корчин, Верхнє-Синьовидне, Труханів, Кам'янка, Дубина.

Методи та організація дослідження. У процесі проведеного дослідження застосовано методи аналізу та узагальнення, використано матеріали власних спостережень під час туристичних походів і краєзнавчих мандрівок.

Вклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. Територія дослідження (Рис. 1) охоплює частину Національного природного парку «Сколівські Бескиди» і територію населених пунктів Сколе, Гребенів, Коростів, Корчин, Верхнє Синьовидне, Побук, Труханів, Кам'янка, Дубина.

Рис. 1. Територія дослідження

Орографічні особливості території дослідження придатні для екологічних стежок і туристичних маршрутів, зокрема по хребту г. Парашки – найвищої

вершини Сколівських Бескидів, прокладено маршрут м. Сколе – с. Майдан, екологічна стежка проходить по хребту Зелем'янки.

Характер гідрологічної сітки території дослідження визначають дві найбільші річки: р. Стрий (тече у субширотному напрямку між селами Новий Кропивник і Верхнє Синьовидне) та її права притока р. Опір (тече в субмеридіональному напрямку між селами Верхнє Синьовидне і Гребенів). Руслу цих річок проходять по лініях крупних тектонічних порушень. Всі інші річки та потоки (Орява, Бутівля, Крушельниця, Уричанка, Ямельниця, Чудилів Потік, Павлів Потік, Кам'янка і т.п.) є її притоками. На південь від долини Стрия розгалуженість гідросітки поступово зменшується, долини різко звужуються. В даному районі мають місце ерозійно-тектонічні долини, серед яких можна виділити р. Опір.

Гідрологічний режим річок характеризується наявністю яскраво вираженого весняного розливу та декількох (до 8-9) паводків з підйомом рівня води на декілька метрів. При інтенсивному таненні снігів чи при сильних дощах водність рік та потоків збільшується, зростає нещадна сила води. Часто вона призводить до руйнування доріг, знесення мостів та підтоплення населених пунктів.

Гірський характер річок та відповідна геологічна будова разом призвели до утворення цікавих водоспадів та перепадів на річках і потоках. Найбільш цікавим на території НПП «Сколівські Бескиди» є водоспад на р. Кам'янка та водоспад Гуркало на р. Мала Річка біля с. Корчин. Перепади є менш відвідуваними об'єктами на території парку, але не менш привабливими. Вартими уваги вони є, зокрема, на Павловому та Чудиловому потоках.

У межах НПП «Сколівські Бескиди» виявлено 27 джерел з мінеральною водою. До найвідоміших джерел належать: джерело в урочищі Павлів потік (слабомінералізована вода без специфічних компонентів та властивостей); джерело в долині р. Кам'янки; джерело Альберто в м. Сколе; Юліне джерело в м. Сколе; джерело «Ропа» в с. Гребенів (йодо-бромна ропа).

Архівні матеріали свідчать, що на території НПП «Сколівські Бескиди» до 1939 р. існували курорти європейського значення.

Поряд із мінеральними джерелами викликають цікавість джерела так званої «залізної води» – вод, збагаченими оксидами заліза, що надає їм червоного кольору, зокрема біля Павлового потоку та у с. Гребенів. На правому березі р. Опір майже в центрі с. Гребенів, із свердловини витікає лікувальна вода хлоридно-гідрокарбонатно-натрієвої мінералізації. Вода солоня (ропа), червоного кольору. До другої світової війни тут діяв курорт. На сьогодні залишилися рештки ванни із мармурової крихти. У перспективі тут можна було б відновити лікувальний заклад. На даний час джерела мінеральної води практично не використовуються.

На території НПП «Сколівські Бескиди» є близько 50 санаторіїв, баз, пансіонатів, мотелів, кемпінгів. Найбільш відомими і популярними є мотелі «Святослав» і «Окей». Мотель «Святослав» розташований в урочищі Святослав, поряд течуть річки Опір і Орява. Розрахований на 32 місця, включає весь комплекс послуг, які пропонуються туристам. Мотель «Окей» знаходиться в с.

Коростів. Розрахований на 22 двомісні номери, з високим рівнем комфорту і сервісу.

На даний час на території дослідження зареєстровано понад 100 агроосель. Рекреаційно-розвиненими є села Коростів, Святослав, Дубина та м. Сколе.

Варто також згадати про пам'ятки історії й культури на території дослідження [10]:

1. пам'ятки архітектури всеукраїнського значення – м. Сколе. Пантеліївська церква та дзвіниця XVII ст.;
2. пам'ятки архітектури – с. Крушельниця. Церква святої Трійці. 1842 р. Дзвіниця XIX ст.;
3. пам'ятки архітектури місцевого значення:
  - с. Гребенів. Будинок залізничного вокзалу. 1929 р.;
  - с. Коростів. Церква св. Параскевії. 1876 р. Дзвіниця XIX ст.;
  - с. Крушельниця. Церква св. Миколая 1824 р.;
  - с. Корчин. Церква та дзвіниця 1824 р.;
4. пам'ятки історії та культури місцевого значення:
  - с. Корчин. Пам'ятник Б. Хмельницькому;
  - с. Корчин. Будинок з меморіальною дошкою, в якому 30 липня 1884 року виступав Іван Франко;
  - м. Сколе (гора Альтана). Могила воїнів УПА;
  - с. Гребенів. Могила князя Святослава;
  - м. Сколе. Братська могила воїнів, що загинули в роки другої світової війни;
  - м. Сколе. Пам'ятник Т. Шевченку;
5. землі історико-культурного призначення:
  - с. Крушельниця. Вертіж. Археологічне поселення VII-III ст. до народження Христа;
6. державні пам'ятки природо-заповідного фонду місцевого значення:
  - ботанічні – с. Коростів, с. Козьова. Тис ягідний віком понад 100 років; м. Сколе, вул. Д. Галицького, 46. Віковий дуб; м. Сколе, вул. Лісна. Платан клиноподібний; м. Сколе, вул. Стрийська. Група вікових дубів; м. Сколе, Д. Галицького. Глід червонолистий;
  - гідрологічні – с. Корчин. Водоспад “Гуркало”; с. Кам'янка. Водоспад на р. Кам'янка;
  - геологічні – с. Корчин. Скеля “Турецький камінь”.
- державні парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва - м. Сколе. Демня. Парк школи-інтернату.
7. На території НПП “Сколівські Бескиди” є такі еколого-пізнавальні маршрути [4, 5, 8]:
  - “м. Сколе - водоспад Гуркало” (14 км.);
  - “Долиною р. Кам'янка”, протяжність якого 3,5 км. Основними пунктами на маршруті є с. Дубина, джерело мінеральної води, водоспад на р. Кам'янка та озеро Журавлине (Мертве);
  - “На водоспад” (ур. Павлів потік - ур. Чудилів потік - водоспад на р. Кам'янка). Довжина цього маршруту становить 4.5 км;

- “На гору Лопата” (9 км), основними пунктами на маршруті є залізнична станція Сколе, Павлів потік та гора Лопата.
- 8. Є на території НПП “Сколівські Бескиди” і веломаршрути, саме [11]:
  - “м. Сколе - с. Підгородці - с. Східниця - с. Довге - “Водоспад на р. Кам’янка” (64 км) та “м. Сколе - Святослав - БЗВС “Тисовець” (30 км).
- 9. Останнім часом все більшої популярності набувають історико-пізнавальні маршрути, зокрема:
  - “Нижнє Синьовидне - Труханів - гора Ключ - Сколе” (20 км);
  - “Верхнє Синьовидне - Корчин - водоспад Гуркало - гора Парашка - Сколе”.

Є також велосипедний маршрут, який проходить за межі НПП, але користується не меншою популярністю – це “Сколе - Ключ - скелі Довбуша - Болехів - Стрий” (62 км).

До найбільш популярних туристичних маршрутів належать: «Урочище Святослав - Павлів потік», «На гору Лопата», «До водоспаду на р. Кам’янка», «Долиною річки Кам’янки». Адже, гора Парашка, Урицькі скелі, водоспад на річці Кам’янци, озеро Журавлине та заплава р. Кам’янки є відносно легкодоступними та добре розрекламованими. Так, наприклад, гора Парашка відвідується рекреантами набагато частіше, ніж гора Лопата чи гора Ключ.

Не менш привабливим місцем для туристів є і водоспад на р. Кам’янка, його висота становить 6 м. В руслі ріки помітні величезні брили пісковика, а на лівобережжі височіють дикі прямовисні скелі. Приблизно на відстані 0,5 км від водоспаду ліворуч по стрімкому схилу підіймається облаштована стежка до цікавого природоохоронного об’єкту – урочища Журавлиного. Воно отримало назву від однойменної рослини, яка зростає на даній території. Народна назва цього озера – Мертве. Від озера через ліс веде стежка до ще однієї улюбленої туристами локації, яка знаходиться поза межами НПП «Сколівські Бескиди» і має назву «Острів Пасхи». Вище водоспаду долина річки розширюється. Тут облаштовано місця для відпочинку, можна розпалити вогнище, розміститися на нічліг з наметом.

Якщо говорити про антропогенне навантаження, то значний потік рекреантів власне припадає на територію біля водоспаду р. Кам’янка. Зменшити цей показник можна, запропонувавши туристам відвідати інший водоспад – Гуркало, який є поки що менше відомим, і популярним.

Рекреаційна зона “Колодка” або Тухольські ворота – перевал через північно-східну вузьку частину Сколівської улоговини, що у Сколівських Бескидах. Розташований на відстані 1,2 км на північний схід від м. Сколе. Висота його становить 441 м. н.р.м. Перевал відкритий цілий рік. Через нього проходить міжнародний автошлях М 06. Зараз тут діє зона коротко-термінового відпочинку з однойменною назвою “Колодка”. Її площа становить 1.1 га., рекреаційна місткість – 300 осіб. Для зручності є стоянка для автомобілів та облаштовано три місця для розведення вогнищ [2].

Якщо говорити про об’єкти геотуризму, то не можна не згадати Орівську скибу (тектонічну пам’ятку природи) – геологічну структуру скибової зони бескидської низько- і середньогірної зовнішньої зони Карпат, сформованої як насуви на Передкарпатський прогин. Розташована на північ від Сколівських

Бескидів, орографічно відповідає Орівській групі низькогірних хребтів. Скибова зона складається з відмежованих регіональними розломами та насунутих одна на одну своєрідних структур – скиб, які простягаються по всьому північному схилу Карпат і формують гірські хребти. Утворені вони скибами крейдового і палеогенового тонкоритмічного алевроліто-пісковикового флішу. Загалом цей об'єкт займає одні з найвищих оцінок в придатності для рекреаційного природокористування.

Отже, на території дослідження найбільш привабливими є гора Парашка, водоспади Кам'янка і Гуркало, озеро Журавлине, могила Святослава (с. Гребенів), дерев'яні церкви, Орівська скиба, меандри р. Стрий та перекази на Павловому та Чудиловому потоках.

Висновки і перспективи подальших пошуків у цьому напрямку. Безумовно, що охарактеризовані туристичні об'єкти і краєзнавчі мандрівки є цікавими для туристів, які відпочивають протягом відпустки чи протягом хоча би вихідних днів. Однак, зрозуміло, що наступного разу наш допитливий турист буде шукати інші локації для проведення вільного часу, тому на найближче майбутнє слід проаналізувати краєзнавчі мандрівки довкола Довгого, Урича, Східниці тощо.

Список використаних джерел:

1. Божук Т. Рекреаційно-туристичні дестинації: теорія, методологія, практика – Львів: Український бестселер, 2014. – 468 с.
2. Кепеняк Н.М. Лісорекреаційна активність жителів населених пунктів на території НПП «Сколівські Бескиди». *Людина та довкілля. Проблеми геоєкології. Науковий журнал ХНУ імені В.Н. Каразіна*. Харків, видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна. №1-2, 2014. С. 24-30.
3. Крамарець В.О., Дубина Я.І., Коханець М.І. [та ін.]. Національний природний парк «Сколівські Бескиди». Об'єкти неживої природи. Стрий: Укрпол, 2005. 36 с.
4. Крамарець В.О., Мілкіна Л.І., Коханець М.І. [та ін.]. Національний природний парк «Сколівські Бескиди». Еколого-пізнавальна стежка «Долиною річки Кам'янка». 2008. 19 с.
5. Мандрівки на вершини Карпат з турбаз Львівського обласного центру краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді. Львів: Червона калина, 2006. 46 с.
6. Національний природний парк «Сколівські Бескиди». Рослинний світ / за ред. В.А.Соломаха К.: Фітосоціоцентр, 2004. 240 с.
7. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 550 с.
8. Приндак В.П., Лях І.В. Національний природний парк «Сколівські Бескиди». Еколого-пізнавальна стежка «Водоспад». Сколе, 2007. 38 с.
9. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України. Чернівці, 2008. 258 с.
10. Стіницький Ю.І. Мандрівки по Карпатах. Популярні туристичні маршрути по Карпатах (путівник). Львів: Біблос. Брук, 1993 96 с.
11. Туристичні шляхи Львівщини: каталог. Львів: Дизайн студія «Папуга». 24 с.